

Vartijoiden ja järjestyksenvalvojen kokemuksia voimankäytön tekniikoiden toimivuudesta voimankäyttötilanteissa

Antti Seppänen

2023 Laurea

A decorative horizontal bar at the bottom of the page, divided into three segments of different colors: pink, blue, and teal.

Laurea-ammattikorkeakoulu

Vartijoiden ja järjestyksenvalvojen kokemuksia voimankäytön tekniikoiden toimivuudesta voimankäyttötilanteissa

Antti Seppänen
Turvallisuuden ja riskienhallinnan
koulutus
Opinnäytetyö
Heinäkuu, 2023

Antti Seppänen

Vartijoiden ja järjestyksenvalvojen kokemuksia voimankäytön tekniikoiden toimivuudesta voimankäyttötilanteissa

Vuosi

2023

Sivumäärä

27

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää miten pääkaupunkiseudun kauppakeskusten vartijat ja järjestyksenvalvojat kokevat voimankäyttötekniikoiden toimivuuden voimankäyttötilanteissa.

Opinnäytteen tavoitteena oli haastatteleamalla selvittää miten nykyinen voimankäytön koulutus nähdään toimivaksi yksityisellä turvallisuusalalla. Tämän tarkoituksena on antaa alasta kiinnostuneille sekä voimankäytön kouluttajille lisää tietoa siitä, miten Poliisihallituksen viralliset tekniikat toimivat ja miten niiden koulutusten järjestäminen on onnistunut.

Työ toteutettiin tekemällä teemahaastatteluja kahdeksalle ihmiselle, jotka työskentelivät joko järjestyksenvalvojina tai vartijoina pääkaupunkiseudun kauppakeskuksella. Tietävästi yksityisen turvallisuusalan voimankäyttöä ei juurikaan ole tutkittu Suomessa, joten tästä saadaan uutta tietoa vähän tutkitusta aiheesta.

Tietoperustassa on yleistä tietoa järjestyksenvalvojan ja vartijan työstä sekä laista mitkä ohjaavat toimintaa. Samalla voimankäytön koulutusten rakenne ja sisältö on avattu, jotta lukijalle jää tarkempi kuva siitä mistä puhutaan.

Työhön osallistui hyvin vaihtelevalla taustalla olevia henkilöitä. Nuorimman alalla olevan kokemus oli yhden vuoden ja käytettyjen tekniikoiden määrä alle kymmenen. Vanhin oli yli 15 vuotta ja hänen voimankäyttötilanteita oli satoja. Mittariliikkeitä oli käytetty ja pääosin ne oltiin nähty toimiviksi. Yleisimmät syyt toimimattomuuteen tai muun tekniikan valintaan oli tilanteen yllätyksellisyys sekä vastarinnan vaarallisuus. Voimankäyttövälineitä oli käyttäneet kaikki ja ainoastaan yhdessä tilanteessa kaasusumuttimen toimimattomuus oli estänyt välineen käytön. Muutoin haluttu vaikutus oli aina saatu.

Lopputulemana oli se, että voimankäytön koulutusten määrä riittää auttavasti siihen mihin se on tarkoitettu. Taitoa ylläpitää säännöllinen oikeiden tilanteiden määrä, jossa tekniikoita päästään oikeasti käyttämään. Parempaan lopputulokseen päästäisiin, mikäli kurssien tuntimäärää lisättäisiin.

Antti Seppänen

Vartijoiden ja järjestyksenvalvojien kokemuksia voimankäytön tekniikoista voimankäyttötilanteissa

Year 2023

Pages 27

The use of this thesis was to figure out how security guards and stewards (fin. järjestyksenvalvoja) feel the effectiveness on use of force techniques in shopping centers in the capital region. The purpose of the thesis was to interview on how the current use of force training is seen to work in the private security sector. The purpose of this is to give use of force instructors more information about how the Police Board's official techniques work and how successful their training has been.

The work was carried out by conducting themed interviews with eight people who worked either as stewards or security guards in a shopping center in the capital region. Information about the use of force in the private security sector has not been studied much in Finland, so this gives new information on this topic.

The database contains general information about the work of stewards and security guards, as well as the laws that govern the field. At the same time, the structure and content of the use of force trainings have been explained so that the reader has a more accurate picture of what is being talked about.

Participants had very different backgrounds. The youngest's experience was one year and the techniques used were less than ten. The oldest had more than fifteen years of experience and there were hundreds of use of force situations. Official techniques had been used and for the most part they had been working. The most common reasons for them not working or the choice of other techniques were dangerousness of the response.

The end result was that the amount of training in the use of force is just enough for what it is intended for. The skills are maintained by a regular number of real life uses. A better result would be reached if there were more time on trainings.

Keywords: steward, security guard, use of force,

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Yksityisen turvallisuusalan voimankäyttö	7
2.1	Vartija ja järjestyksenvalvoja	7
2.2	Voimankäytön kriteerit ja säädökset	8
2.3	Oikeuttamisperusteet	9
2.4	Voimankäytön koulutukset	10
2.6	Stressireaktiot	11
3	Voimankäytön kehitystyö	12
3.1	Teemahaastattelu	12
3.2	Haastattelun teemat	13
3.3	Työn toteutus	13
3.4	Haastattelukysymykset	14
3.5	Laadullinen analyysimenetelmä	14
	Lähteet	18

1 Johdanto

Opinnäytetyöni aiheena oli haastatella vartijoita ja järjestyksenvalvoja voimankäyttötekniikoiden toimivuudesta voimankäyttötilanteissa. Työ rajattiin Pääkaupunkiseudun kauppakeskuksissa toimiviin henkilöihin.

Työ sai alkunsa siitä ajatuksesta, että Suomessa yksityisen turvallisuusalan voimankäyttöä ei tiettävästi ole tutkittu juurikaan. Vartioimisliikkeet usein pitävät itse kirjaa siitä, mitä voimankäyttöä on tehty. Niitä tosin ei tiettävästi tilastoida muuten kuin määrien mukaan. Samalla työ antaisi omille koulutuksille lisää tietoa ja painoarvoa. Nyt omien kokemusteni mukaan voimankäyttöön liittyvät koulutukset pohjaavat joko kouluttajan omiin kokemuksiin tai jonkun toisen kokemuksiin, joita hän käyttää hyväkseen.

Toinen iso syy tämän työn tekemiselle on saada muille tästä tietoa. Omasta mielestäni voimankäytön koulutus on välillä hyvinkin epärealistista, kun kokemuksia ei välttämättä ole oikeista tilanteista, tai kokemukset tulevat hyvin erityyppisistä tilanteista, mihin koulutus muuten tähtää. Epärealistisuus näkyy usein teknisten suoritusten toteuttamisessa: kun harjoitellaan passiivisesti käyttäytyvän ihmisen kanssa, ei välttämättä saada realistista kuvaa tekniikoiden toimimisesta silloin kun vastapuolella esiintyy vastarintaa. Koulutukset ovat usein vain tuntien mittaisia, joten ajan vähyyden takia ei niihin ei juurikaan voida perehtyä pintaa syvemmältä. Nyt saatavalla työllä on mahdollisuus saada lisää tietoa siitä, mitä tilanteissa tapahtuu, mikä toimii ja mikä ei toimi.

Kolmantena syynä on voimankäytön suorittajan sekä kohdehenkilön turvallisuus. Voimakeinojen tulee aina olla perusteltuja ja hallittuja, suhteutettuna tilanteeseen. On kaikkien etujen mukaista, että jos voimakeinoihin ryhdytään, on niiden palveltava sitä tarkoitusta mihin ne on suunniteltu ja pyrkiä suorittamaan toimenpide niin, että kenenkään henki tai turvallisuus ei vaarannu. Valitettavasti julkisuudessa on ollut viime vuosina tilanteita, missä voimankäytön rajat on ylitetty ja ihmisten terveys ja henki on vaarantunut. Työ antaa tähänkin asiaan realistisemman lähestymistavan, jolloin tarvittaessa voimankäytön koulutusta voidaan muuttaa tai tarkentaa vastaamaan todellisia tilanteita.

Työ on rajattu koskemaan pelkästään Pääkaupunkiseudulla olevia kauppakeskuksia. Muuten työn määrä olisi ollut kohtuuttoman suuri, jos siihen tulisi ottaa huomioon myös muualla Suomessa tapahtuvat tilanteet. Tästä työstä on myös jätetty pois voimankäyttökouluttajaksi koulutetut työntekijät, vaikka he tekisivät vartijan tai järjestyksenvalvojan töitä. He on jätetty ulkopuolelle sen takia, että Poliisihallitus määrää koulutusten sisältöä, jota kouluttajien on pakko noudattaa. Samanlaista velvoitetta ei ole vartijan tai järjestyksenvalvojan työssä ole, vaan Poliisihallituksen koulutukset toimivat ohjaavana tarpeena voimankäytön taustalla.

Tämän rajauksen ulkopuolelle jää kauppakeskuksen ulkopuolella suoritettavat vartijan työt, kuten esimerkiksi arvokuljetus, myymälävartointi sekä henkilösuojaus. Järjestyksenvalvonnan osalta tapahtumien sekä ravitsemusliikkeiden toimeksiannoissa toimivat henkilöt ovat jätetty pois. Rajaus näiden pois jäämiseen tapahtui niiden työn luonteen eroavaisuuden takia kauppakeskuksessa toimiviin henkilöihin nähden. Kauppakeskuksessa vartijat pääosin ottavat kantaa toiminnallaan omaisuusrikoksiin. Järjestyksenvalvojat taas puuttuvat pääosin toimialueella tapahtuvaan häiriökäytökseen. Muualla toimivat vartijat ja järjestyksenvalvojat tekevät näiden lisäksi muutakin (esim. ravitsemusliikkeen järjestyksenvalvojan tehtävä on valvoa anniskelua) joka eroaa kauppakeskusten toiminnasta. Näillä rajauksilla on saatu tarkempi käsitys tietyn työyhteisön ominaispiirteistä liittyen voimankäyttöön. Työstä voisi ottaa hyödykseen vartioimisliikkeiden voimankäyttökouluttajat ja muut aiheesta kiinnostuneet. Kouluttajat voivat tarpeen mukaan muuttaa omaa koulutustaan vastaamaan tässä työssä.

2 Yksityisen turvallisuusalan voimankäyttö

Vartijat ja järjestyksenvalvojat käyttävät välillä työssään voimakeinoja. Heidän koulutuksensa, työtehtävänsä sekä voimankäytön säädökset ovat Poliisihallituksen määrittelemiä. Poliisihallitus toimii valvovana viranomaisena ja heidän tehtävänsä on seurata alan kehitystä sekä määritellä voimankäytön koulutusten sisällöt. Tässä työssä termillä mittariliike käytetään Poliisihallituksen koulutuksissa opetettavia tekniikoita.

2.1 Vartija ja järjestyksenvalvoja

Vartijat ja järjestyksenvalvojat ovat yksityisen turvallisuusalan työntekijöitä ja he saavat omat oikeutensa samasta laista. Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista (LYTP 1085/2015) määrittelee molempien töiden kriteerit sekä yleiset ohjeet toiminnasta, sekä vartioimisliiketoiminnasta.

Karkeasti voidaan heidän toimintansa jakaa niin, että vartijan pääasiallinen tehtävä on huolehtia omaisuudesta ja järjestyksenvalvojan ihmisistä. Tässä on kuitenkin muutamia poikkeuksia. Vartijan toimintaa sekä suurinta osaa järjestyksenvalvojien toiminnasta tulee suorittaa yksityisen turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijan yritys. Yleisötapahtuma jos se toteutetaan palkattomasti vapaaehtoistyönä, ei tarvita elinkeinolupaa. Niin vartijan kun järjestyksenvalvojan tulee suorittaa hyväksytysti omat peruskurssit, ja poliisin hyväksytyä he saavat luvan toimia omissa työtehtävissään.

Järjestyksenvalvoja on erilaisiin tapahtumiin asetettu henkilö, joka vastaa siellä olevien henkilöiden turvallisuudesta ja riskien ennaltaehkäisemisestä. Paikkoja joihin järjestyksenvalvojan voi asettaa, ovat yleisötilaisuudet, yleiset kokoukset, yksityistilaisuudet, julkiset liikenteet sekä sosiaali- ja terveydenhuollon toimipisteisiin. Järjestyksenvalvojia on kahta erilaista:

tavallinen, tapahtumiin asetettavat järjestyksenvalvojat sekä kauppakeskuksiin ja julkiseen liikenteeseen sijoitetut Poliisin tai rajavartiomiehen avuksi asetetut järjestyksenvalvojat (PRJV). Molemmat kantavat järjestyksenvalvojan tunnuksia pienin eroin. Tapahtumissa ja vastaavissa toimivat kantavat joko kylttiä tai järjestyksenvalvojan liiviä, kun taas PRJV kantaa vartijan asun kriteerein omaa asuaan. Toimivaltuuksien osalta ero PRJV:n ja tavallisen järjestyksenvalvojan kanssa oikeudet ovat muutamaa poikkeusta samat. PRJV roolissa toimivalla henkilöllä ei ole sisäänpääsyn eston oikeutta eikä oikeutta tehdä sisääntulotarkastuksia. Tämä johtuu siitä, että paikat mihin heidät on asetettu, ovat lähtökohtaisesti kaikille avoimia paikkoja, kuten esim. kauppakeskukset ja julkinen liikenne. (LYTP 1085/2015 §28.)

Pääsääntöisesti tavallisella järjestyksenvalvojalla on oikeus estää sisäänpääsy, muutamaa poikkeusta lukuunottamatta. Esimerkiksi yleisiin kokouksiin, käytännössä mielenosoitukset, asetetut eivät saa estää sisäänpääsyä. Mielenilmauksiin on lähtökohtaisesti kaikki tervetulleita. Yksityistilaisuuksissa ja yleisötilaisuuksissa usein on jonkinlaiset kriteerit sisään pääsyn edellytykseksi, esimerkiksi. kutsu, pääsylippu, tietynlainen asu ynnä muu sellainen. (Kokoon-tumislaki 520/1999.)

Vartijan tehtäviin kuuluu omaisuuden suojaaminen, henkilön koskemattomuuden suojaaminen tai rikoksen paljastaminen. Pääsääntöisesti vartija työskentelee erikseen määritellyn säädöksen mukaan toimipuvussa. Poikkeuksena tähän on rikoksen paljastamista tekevä henkilö, joka voi toimia myös siviiliasussa. (LYTP 1085/2015 §23.)

2.2 Voimankäytön kriteerit ja säädökset

Järjestyksenvalvoja tai vartija voi käyttää työtehtävissään voimakeinoja tietyin ehdoin. Järjestyksenvalvojan voimankäytön kriteerit täyttyvät, kun kolme kohtaa täyttyy: tehtävä, toimenpide sekä vastarinta. Tehtävissä tulee huolehtia, että toimenpide on tasapuolista, asiallista sekä sovinnollisuutta edistävää. Ne ei myöskään saa aiheuttaa suurempaa vahinkoa tai haittaa kuin on välttämätöntä toimenpiteen suorittamiseksi, kun katsotaan toimenpiteellä tavoiteltavaa etua. Niiden käyttö rikkoo aina ihmisen perusoikeuksia kuten Vapaa liikkuminen tai fyysinen koskemattomuus, joten niihin ryhtyminen tulee aina olla tarkkaan harkittuja ja välttämättömiä. Voimakeinojen käyttö tulee olla myös lievintä, tehokasta tapaa, jotta perusoikeuksiin puututaan mahdollisimman vähän. Voimakeinoihin ei myöskään tule ryhtyä, mikäli niillä ei todennäköisesti päästä haluttuun vaikutukseen. Esimerkiksi toimenpiteen suorittajan ja kohdehenkilön fyysisen koon ero voi vaikuttaa tilanteeseen niin, että pienempi suorittaja ei järkevästi kykene suorittamaan tarpeellista tehtävää. Tällöin voimakeinoihin ei tule ryhtyä. Tarvittaessa tulee paikalle pyytää lisää apua tai luopua toimenpiteestä kokonaan. (LYTP 1085/2015 §29.)

Järjestyksenvalvojan tehtäviin kuuluu omalla toimialueellaan huolehtia toimialueella olevien henkilöiden turvallisuudesta, ennaltaehkäistä rikoksia ja onnettomuuksia sekä valvoa toimialueellaan järjestystä ja turvallisuutta. (LYTP 1085/2015 §25). Toimenpiteinä näille tehtäville on pääsyn estäminen, henkilön poistaminen, kiinniottaminen, turvallisuustarkastuksen tekeminen sekä kiellettyjen esineiden ja aineiden pois otto. (LYTP 1085/2015 §47.)

Viimeisenä kriteerinä on vastarinta. Jos tehtävä ja toimenpide löytyvät, edellyttää voimakeinojen käyttö vielä vastarintaa. Vastarinta voidaan jakaa kahteen eri malliin, passiiviseen ja aktiiviseen. Passiivisella vastarinnalla tarkoitetaan henkilön haluttomuutta totella lainvoimaista käskyä järjestyksenvalvojalta tai vartijalta. Käytännössä se on esimerkiksi poiston yhteydessä istumista, rakennelmista kiinni pitämistä tai yleisesti haluttomuutta poistua. Aktiivisella vastarinnalla tarkoitetaan toimenpiteen vastustamista aktiivisesti. Yritetään estää järjestyksenvalvojaa tarttumasta kiinni huitomalla käsiä, juoksemalla karkuun kiinniotossa tai muuta vastaavaa. Mikäli vastarintaa ei ole, ei voimakeinoihin tule ryhtyä. (Paasonen 2021.)

Voimakeinojen oikea-aikaisuutta kuvataan yleensä toimenpiteen aikajanalla. Kun toimenpiteen kohteelle on ilmoitettu toimenpiteen syy, ei voimakeinojen käyttö vielä täyty. Kun kohdehenkilö kieltäytyy lainvoimaisesta käskystä, alkaa vasta voimankäytön mahdollisuus. Kun vastarinta on murrettu, tulee voimakeinojen käyttö lopettaa. Mikäli voimakeinot alkavat ennen vastarintaa tai ne jatkuvat vastarinnan jälkeen, syyllistytään voimakeinojen liioitteluun. (RL 39/1889 §6.)

Osa työssä tulevista voimankäytöistä tulee myös yleisen kiinniotto-oikeuden mukaan. Yleinen kiinniotto-oikeus tulee Pakkokeinolaista, jossa kuka tahansa kansalainen voi ottaa rikoksesta epäillyn henkilön. Jos yleisen kiinniotto-oikeuden mukaan otetaan henkilöitä kiinni, rikoksen tulee olla joko sellainen että siitä seuraa vankeutta, henkilö on viranomaisten toimesta etsintäkuulutettu tai sen pitää olla erikseen listattu lievä rikoksia, kuten esimerkiksi näpistys, lievä kavallus, lievä luvaton käyttö ynnä muuta. (PL 806/2011 §2.)

2.3 Oikeuttamisperusteet

Yhtenä mittarina tässä työssä on hätävarjelu. Pakkokeinolaki määrittelee hätävarjeluun oikeudettomaan hyökkäykseen tehdyksi tarpeelliseksi puolustusteoksi (RL 39/1889 4§.) Siinä lähtökohtaisesti käytetään myös voimaa, joten laskin sen tähän mukaan. Hätävarjelu on otettu tähän mukaan siitä syystä, että LYTP:n alainen voimankäyttötilanne voi myös kohdehenkilön toiminnan seurauksena päätyä hätävarjelutilanteeksi. Tilanne voi alkaa esimerkiksi kiinniotosta, jonka aikana kohdehenkilö alkaa käyttäytymään väkivaltaisesti kiinniottajaa kohtaan. Näin voimankäyttötilanteesta on tullut hätävarjelutilanne, kun kohdehenkilö syyllistyy oikeudettomaan hyökkäykseen. Kun oikeudeton hyökkäys on saatu pysäytettyä, voidaan siirtä takaisin voimankäyttöön. (RL 39/1889 4§.)

Yhtenä oikeuttamisperusteena on myös pakkotila. Pakkotila on tilanne, rikotaan lakia korkeamman oikeushyvän palvelemiseksi. Klassinen esimerkki on mökkiin murtautuminen silloin, kun jäihin pudonnut ihminen tulee saada lämmitetyksi. Mökkiin murtautuminen on rikollista toimintaa. Mutta jäihin pudonneen ihmisen paleltumisen estäminen on suurempi oikeushyvä kun pienet vahingot jonkun mökissä. Toki korvausvelvollisuus tekijällä edelleen säilyy, eli vain rangaistus teosta jää saamatta. (RL 39/1889 §5.)

2.4 Voimankäytön koulutukset

Seuraavaksi on listattu vartijan ja järjestyksenvalvojan voimankäytön koulutusten sisältöä ja kestoja, mitä Poliisihallitus on määritellyt. Oppitunnilla tarkoitetaan tässä tapauksessa 45 minuuttia suorittamista ja 15 minuuttia taukoa.

Järjestyksenvalvojan sekä vartijan peruskurssiin kuuluu pakollisena osana kahdeksan oppituntia voimankäyttöön liittyvää koulutusta. Niistä kolme on teoriaa ja viisi käytännön harjoittelua. Peruskurssin aiheet ovat seuraavassa taulukossa. (POL-2017-1340.) Voimankäytön perusteet kurssin sisältö liitteessä 1.

Molemmille on lisäkoulutuksina mukana myös teleskooppipatukan, kaasusumuttimen sekä voimankäytön lisäkoulutusten koulutukset. Teleskooppipatukan ja kaasusumuttimen koulutukset ovat molemmat viisi oppituntia. Koulutuksen aiheena perehdytään ensin teoriassa välineen käyttöön yhden oppitunnin ajan. Tämän jälkeen viimeiset neljä oppituntia on käytännön harjoittelua välineen käytöstä. Voimakeinojen lisäkoulutus kestää 16 oppituntia, joista neljä oppituntia on teoriaa. Loppu 12 oppituntia käsittelee seuraavassa taulukossa olevat aiheet. (POL-2017-1340.) Voimankäytön lisäkurssin sisältö liitteessä 2.

Jos vartija tai järjestyksenvalvoja käy kaikki muodolliset voimankäytön koulutukset eli peruskurssin, teleskooppipatukan, kaasusumuttimen ja voimakeinojen lisäkoulutuksen, on saanut yhteensä 34 oppituntia koulutusta. Tästä ajasta yhdeksän oppituntia teoriaa ja 25 oppituntia käytännön harjoittelua. Vuosittain tulee elinkeinoluvan haltijan palveluksessa toimivien vartioiden ja järjestyksenvalvojen käydä myös voimankäytön kertauskoulutus. Koulutus kestää kahdeksan oppituntia, joista kolme on teorialunteja ja viisi käytännön harjoittelua. Kertauskoulutus pitää sisällään voimankäyttövälineet sekä yleisimmät tekniikat muista koulutuksista, kuten pystyhallintaa ja maahanvientejä. (POL-2017-1340.)

2.5 Tekniikkalista

Liitteessä 3 on avattu lyhyesti aiemmin listattuja tekniikoita. Nimet ovat suoraan Voimankäytökouluttajan ohjeesta ja selitykset ovat omia lyhennelmiä virallisista ohjeista. Tekniikoiden avaamisen ideana on kertoa lukijalle tarkemmin siitä, miten tekniikkaa on tarkoitus suorittaa ja mikä sen päämäärä lopulta on. Tämän tarkoituksena on antaa parempi kuva lukijalle siitä,

mistä puhutaan. Haastattelussa ei avattu tekniikoita sen enempää, vaan vastaukset ovat lähes suoraa kirjattu niin kuin ne on minulle kerrottu. (POL-2017-1340.)

2.6 Stressireaktiot

Oleellisena osana voimankäyttöä on myös akuutin stressin aiheuttamat vaikutukset ihmiseen. Voimankäyttö voi hyvin olla stressaavaa niin suorittajan, kun kohdehenkilönkin näkökulmasta. Nämä stressistä aiheutuvat kehon reaktiot voivat vaikuttaa positiivisesti tai negatiivisesti toimien suorittamiseen, ellei suorittaja ole tottunut niiden käsittelyyn.

Ihmisten kokemat stressaavat tilanteet ovat hyvin subjektiivisia. Tilanteen ei tarvitse konkreettisesti olla vaarallinen kyseiselle henkilölle, vaan riittää että hän kokee tilanteen hyvin haastavana, uhkaavan tai vaarallisena (Gustafsberg & Holmavuo s.30) Kun henkilö kokee akuutin stressaavan tilanteen, saa useampi ihminen stressireaktioita. Kun ihminen kokee stressorin, alkavat tietyt aivojen osat tuottamaan stressihormoneja, mm. adrenaliinia, jotka vaikuttavat ihmisiin stressireaktioina (Harvard Health Publish 2020.) Yleisimmät stressireaktiot ovat putkinäkö, kuulon muutokset, hienomotoriikan kärsiminen, suun kuivuminen, keuhkojen hetkellinen suurempi kapasiteetti sekä veren kulkeminen suurimpiin lihaksiin lisäten niiden tehoa ja toimivuutta (VA Health Care 2016).

Stressireaktioiden ymmärtäminen helpottaa asiakkaan kohtaamista ja omien reaktioiden tunnistamista. Stressireaktiot voivat myös vaikuttaa omaan toimintaan negatiivisesti. Stressin alla suurin osa verenkierto siirtyy suuriin lihaksiin, jolloin esimerkiksi hienomotoriikan käyttö madaltuu veren siirtyessä sormista pois. Tämä voi vaikuttaa sorminäppäryyteen niin että asioiden tekeminen on motorisesti vaikeampaa. Tästä syystä sorminäppäryyttä vaativat tehtävät ovat huomattavasti vaikeampia kuin suurilla lihaksilla tehtävät asiat. Myös yksi negatiivinen vaikutus on aivotoiminnan siirtymisen eri osiin aivoista. Yläaivot ovat mukana päätöksissä, missä sovelletaan olemassa olevaa tietoa ja sopeudutaan tilanteeseen. Tarpeeksi stressaavassa tilanteessa aivotoiminta siirtyy alemmas, missä tehdään selviytymiseen liittyviä päätöksiä. Tästä syystä ihminen tekee helpommin päätöksiä jotka liittyvät enemmän selviytymiseen eikä ne ota huomioon tilanteen vaatimaa lakitaustaa. Jos ihminen kokee taistelevansa terveytensä puolesta, tehdään asioita yleensä paljon voimakkaammin ja karkeamotorisemmin. Tämä saattaa aiheuttaa liian kovia tekniikoita suhteutettuna yleisiin oikeuskäytäntöihin. (Frontiers in psychology 2019.)

2.7 Motorinen oppiminen

Ihmiset oppivat eri tavoilla eri asioita. Tiedon omaksumiseen liittyy monia asioita: kyky vastaanottaa tietoa, omat kokemukset aiheesta, oppimisympäristö, stressitaso, opittavan asian

monimutkaisuus jne. Oppiminen voidaan karkeasti jakaa kahteen osaan, tiedostettuun ja tiedostamattomaan oppimiseen. Voimankäyttökoulutus on näistä tiedostettua oppimista. Koulutettava tietää mitä ollaan tekemässä ja miltä oikea suoritus näyttää. Ajan puitteissa tehdään koulutettavasta tekniikasta mahdollisimman monta toistoa. (OMT 2018.)

Koulutusten sisältö on kaikissa sama, mutta opettajan mieltymykset eri oppimistyyliin voivat olla hyvinkin erilaisia. Pääosa oppimisesta tässä kontekstissa on motorisessa oppimisessa. Motorinen oppiminen tarkoittaa joko tietoisesti tai tiedostamatta harjoittelulla saavutettua kykyä toistaa harjoiteltu liikesarja. Motorisen oppimisen haasteita voi olla tehtävien tekniikoiden monimutkaisuus sekä suorittajan aikaisempien motorististen taitojen omaksumisen vaikeus. Myös toistojen määrä vaikuttaa oleellisesti käytettävän taidon omaksumiseen. (Current 2021.) Ihmisten paras oppimiskyky motorisiin taitoihin on lapsena ja se heikkenee mitä vanhemmaksi tulee. Paljon lapsena liikkuvilla on yleensä helpompi kyky oppia ja sisäistää oppimaansa tietoa, kuin niillä jotka eivät ole lapsena liikkuneet. (Motoriset taidot - mitä ne ovat 2023.)

Vartijan ja järjestyksenvalvojan kurseille pääsemiseksi ei ole juuri fyysisiä vaatimuksia. Tästä syystä sinne pääsee hyvin vaihtelevilla motorisilla taidoilla olevia ihmisiä. Kun katsotaan oppituntien ja tekniikoiden määrän suhdetta, on opetettavia asioita varsin paljon hyvinkin lyhyessä ajassa. Tästä saattaa muodostua haittaa heikomman motoriikan omaaville henkilöille, jotka voivat saada hyvinkin vähän hyviä toistoja tekniikoiden suorittamiseen. Suurempi oikea toistomäärä helpottaa motoristen taitojen oppimista, ja jos toistoja ei tule, ei tekniikan hallitseminen ole helppoa.

3 Voimankäytön kehitystyö

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää käytännön kokemuksia voimankäytöstä ja sen toimivuudesta. Tällä pyritään antamaan kehittämissuosituksia voimankäyttökoulutuksiin kokemusten pohjalta. Tarkoituksena on laajentaa alan työntekijöille ja kouluttajille käsitystä voimankäytön nykytilanteesta, kartoittaa toimivia tekniikoita sekä lisätä kehityskohteita valituilla aiheilla. Työllä on antaa sen lukijalle käsitys siitä, miten voimankäyttö yksityisellä turvallisuusalalla on onnistunut käyttäjien mielestä. Onnistumisella tarkoitetaan pääosin kahta asiaa: Vastaako koulutus sitä mitä tilanteissa oikeasti tapahtuu ja onnistuuko sillä koulutus määrällä mitä henkilöillä on, ne tekniikat mitä ollaan käytännössä jouduttu tekemään.

3.1 Teemahaastattelu

Työ toteutettiin teemahaastatteluna. Teemahaastattelussa keskustelun omaisesti käydään läpi aiheeseen liittyvää teemaa. Siinä ei tarkoituksella kysellä tarkkoja kysymyksiä, vaan kar-

toitetaan yleisesti haastateltavan henkilön mielipiteitä ja asioita valitun teeman alta. (Muotoilu.fi 2022.) Valitsin teemahaastattelun tämän työn toteuttamiseksi sen takia, että haastateltavan mielipiteillä on paljon merkitystä. Moni kysymys on hyvinkin subjektiivinen, jolloin asiasta ei ole yhtä oikeaa vastausta, vaan asia perustuu haastateltavan omiin mielipiteisiin. Osa kysymyksistä on toki objektiivisia, mutta moni ei. Teemahaastattelu sopii juuri kokemuksista tulleiden aiheiden keräämiseen. Kun kyseessä on teema, voi haastateltava vapaammin kertoa omia näkemyksiään aiheesta. Kysymykset teemojen alla ovat lähinnä tarkennuksia siltä varalta että haastattelu eksyy liikaa aiheen ulkopuolelle.

3.2 Haastattelun teemat

Tämän työn teemana oli selvittää, mitkä voimankäyttötekniikat koetaan kentällä toimiviksi ja mitä ei. Päästiinkö haluttuun lopputulokseen sillä tekniikalla, mitä tilanteissa on käytetty, vai olisiko tekemisen tasoa syytä muuttaa. Ensimmäisenä teemana oli selvittää, että missä ja minkälaisissa tilanteissa voimakeinoja käytetään. Toisena teemana oli selvittää, mitä tekniikoita oikeasti käytettiin. Käyttivätkö vartijat ja järjestyksenvalvojat oikeasti niitä tekniikoita, mitä heille on opetettu virallisissa voimankäytön kursseilla, vai tuleeko tekniikat jostain muualta. Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista antaa tarkat raamit siitä, missä tilanteissa voimakeinoja voidaan käyttää. Tällä työllä selvitetään, että mitkä ne tilanteet käytännössä ovat missä voimakeinoin joudutaan ryhtymään. Samalla pyritään selvittämään sitä, miten voimankäyttöä voitaisiin parantaa.

3.3 Työn toteutus

Työ on toteutettiin haastattelemalla kahdeksan määrää ihmisiä. He työskentelevät eri puolilla pääkaupunkiseutua eri kauppakeskuksissa ja ovat kokemuksiltaan hyvin erilaisia. Tavoitteena oli ottaa mahdollisimman vaihtelevalla taustalla olevia henkilöitä mukaan, jotta saadaan mahdollisimman erilainen pohja työlle. Osalla haastateltavista on yli vuosikymmenen kokemus vartiointialalla työskentelystä, osalla vain muutamia vuosia.

Yksi ongelma haastatteluissa on niiden subjektiivisuus. Vaikka tekniikoiden ja koulutuksen laatu on määritelty ennakkoon, ovat kokemukset voimankäyttötilanteista silti vain kyseisen henkilön tulkintaa asiasta. Ne eivät siis tarjoa objektiivista totuutta asiasta. Ennen haastattelua haastateltavan kanssa käytiin läpi kysymykset ja mitä niillä haetaan. Tarkoituksena on saada kaikille haastateltaville mahdollisimman samanlainen käsitys siitä, mitä haastattelulla haetaan. Näin pyritään pääsemään mahdollisimman todenmukaiseen käsitykseen asioista.

Haastattelut tehtiin yhden viikon aikana. Aikaa niihin meni puolesta tunnista tuntiin, riippuen siitä miten paljon haastateltava halusi kertoa asiasta. Osa vastauksista keräsi enemmän tekstiä, osa vähemmän. Osaa haastattelua nopeutti ne kysymykset jotka eivät koskeneet haasta-

teltavaa. Esimerkkeinä näistä ovat hätävarjelutilanteet ja mittariliikkeiden ulkopuolella olevat tekniikat. Osa nuoremista tekijöistä ei ollut joutunut näihin tilanteisiin tai ei ollut käyttänyt muita tekniikoita. Työ toteutettiin nimettömänä.

3.4 Haastattelukysymykset

Ensimmäisillä kysymyksillä kartoitetaan haastateltavan taustoja. Tavoite on saada eri työkokemuksilla ja eri koulutusosaamisella varustettuja henkilöitä, jotta saadaan mahdollisimman laaja käsitys eri tekijöiden näkökulmista. Näin ei katsota asiaa vain muutaman ihmisen näkökulman kautta liian niukalla otannalla. Taustoittamiseen oli otettu 4 määrää alle viisi vuotta ja 4 määrää yli viisi vuotta työkokemusta olevia henkilöitä. Näin saadaan erilaiset näkemykset pidempään alalla olleilta sekä uudemmilta tekijöiltä. Uudemmissa tekijöillä on vartija ja järjestyksenvalvojan kursseilla käytyjen aiheiden sisällöt paremmin muistissa kuin vanhemmilla. Kurssien määrällä saadaan myös käsitystä siitä, kuinka paljon virallista koulutusta on saatu ja vaikuttaako se suoritusten onnistumisen määrään.

Tekniikoiden suorittamisessa on kaksi vaihtoehtoa: onnistuminen tai epäonnistuminen. Onnistumisella tarkoitetaan sitä, että tekniikan aloittamisen jälkeen päästään siihen haluttuun lopputulokseen mihin tekniikka on alun perin suunniteltu, ilman että sitä vaihdetaan välissä. Esimerkiksi maahanvienneistä ristiote edestä. Maahanvienti on onnistunut kun tekniikan aloittamisen jälkeen kohdehenkilö on maassa. Epäonnistumiseksi lasketaan se, jos suorittaja vaihtaa tekniikan johonkin toiseen, tai joutuu aloittamaan sen kokonaan alusta.

Voimankäyttö teeman alta löytyy ne konkreettiset kysymykset. Tilanteiden määrästä ja syistä voidaan päätellä henkilön kokemukset aiheesta. Kokemus tunnetusti tuo varmuutta suoritukseen, mutta näkykö se tässä lopputuloksessa. Tässä myös kartoitetaan niitä tekniikoita mitä on käytetty. Samalla kysymykset on eriytetty oikeuttamisperusteiden ja voimankäytön mukaan. Viimeisenä teemana on kehittämisehdotukset. Tällä pyritään saamaan tietoa kokemusten kautta siitä, mikä voisi olla tulevaisuuden koulutusten sisällön muuttamisen tarve tai onko koulutus nyt jo riittävä.

3.5 Laadullinen analyysimenetelmä

Spokenin Rita Leinonen määrittelee sisällönanalyysin seuraavasti. "Sisällönanalyysin tarkoituksena on saada tekstiaineistosta esille tekstissä esiintyvät merkitykset. Tutkittavasta asiasta pyritään saamaan esiin tiivistetty ja yleistävä kuvaus ilman, että aineiston informaatioarvoa menetetään" (Leinonen 2018). Vastaukset ovat haastateltujen henkilöiden kokemuksia, jotka ovat hyvin subjektiivisia. Jokainen kokee itse omalla tavallaan koulutusten riittämisen, tekniikoiden onnistumisen ja oman osaamisensa. Tämän takia haastatteluista ei voida saada tarkkaa objektiivista kuvaa jota käsitellä. Kysymykset jaettiin teemoihin, jotka olivat taustat, voi-

mankäyttötilanteet, oikeuttamisperusteet sekä kehittämisehdotukset. Haastateltavalta kysyttiin teemoihin liittyvät kysymykset tietyillä rajauksilla. Rajaukset olivat kysymyksiä jotka on esitetty aikaisemmin liitetyn taulukon mukaan. Koko teemaan sai lisätä vielä omia havaintoja tai mainintoja, mitä haastateltava halusi. Vastauksien pituuksia ei säädelty mitenkään.

4 Tulokset

Nuorin alalla ollut oli toiminut vuoden, vanhin viistoista vuotta. Nuorempien tekijöiden keskiarvo oli kaksi vuotta, vanhempien kahdeksan vuotta. Käytännössä kaikilla oli alan koulutuksista vartijan peruskoulutus, järjestyksenvalvojan peruskurssi sekä kaasusumutinkoulutus. Yhtä lukuunottamatta kaikilla oli myös teleskooppipatukan koulutus. Kolmella oli Turvallisuusalan perustutkinto. Ainoastaan kaksi harrasti säännöllisesti työtä tukevia harrastuksia. Yli viisi vuotta ja alle viisi vuotta alalla olleiden henkilöiden vastaukset olivat helposti erotettavissa toisistaan. Pidempään alalla toimineilla oli merkittävästi enemmän kokemusta voimankäytön tilanteista sekä heillä oli enemmän muita kuin mittariliikkeitä käytetty. Nuorempien kohdalla voimankäytöt olivat viiden ja muutaman kymmenen välissä, vanhempien kohdalla puhuttiin useammista sadoista.

Jokaisen haastateltavan kohdalla ensimmäinen vastaus voimankäytön syihin oli vastarinta. Toistuvat teemat olivat myös häiriökäytöksestä johtuvat poistot ja kiinniotot jotka olivat mukana kaikkien vastauksissa. Kiinniotot johtuivat pääosin huumausainerikoksista ja näpistyksistä. Mittariliikkeitä oli käyttäneet kaikki. Nuorempien kohdalla puhuttiin yksittäisistä tekniikoista, kahden vanhemman kohdalla taas oltiin käytetty lähes kaikkia tekniikoita. Suurimmat ongelmat mittariliikkeiden tekemisessä havaittiin silloin, kun tilanne vaikutti sellaiselta jota voimankäytön koulutuksissa ei oltu harjoiteltu. Yleisin tällainen tilanne oli ollut hyvin paljon vastustava henkilö tai muuten aggressiivinen käyttäytyminen.

Yleisimmin käytetyt tekniikat olivat kuljettamiset, rannelukko, maassa kääntäminen sekä maahanvienneistä ristiote takaa ja edestä. Aikaisemmin ennen voimankäytön koulutusten uudistamista mukana oli vain kaksi maahanvientiä, käsivarsikaato sekä vartalokaato, jotka ovat nykyään mukana voimankäytön lisäkoulutuksessa. Käsivarsikaatoa oli kokeillut kaksi vanhempaa henkilöä, jotka eivät onnistuneet kertaakaan tekniikoiden tekemisessä. Vartalokaato taas oli onnistunut aina. Ristiotteissa onnistuminen oli lähes kaikilla hyvin yleistä. Yksittäisiä kertoja oli nuoremmilla tekniikka ollut toimimaton, mutta tekniikkaa vaihtamalla oltiin saatu kohdehenkilö maahan. Yksi henkilö myös mainitsi suorittajan ja asiakkaan suuren kokoeron olevan olleen ongelma tekniikan suorittamiseen turvallisesti ja onnistuneesti. Lähes kaikilla tekniikat olivat onnistuneet noin yhdeksän kertaa kymmenestä.

Kaikki olivat tehneet työparin kanssa voimankäyttöä. Lähes kaikilla suurin osa voimankäytöistä on tehty toisen kanssa. Parityöskentely koettiin lähtökohtaisesti positiiviseksi asiaksi, niin kauan kun parina työskenteli osaava henkilö. Vanhemmat tekijät pitivät parityöskentelyä

haasteellisena, mikäli pari on kokematon. Silloin koettiin että yksin tekeminen on helpompaa. Kaikesta huolimatta tilanteet olivat lähes aina menneet hyvin.

Jokaisen kohdalla käsirautoja oli käytetty ja niiden käyttö oli aina ollut onnistunutta. Asiakkaan vaarallisuus oli saatu käsiraudoilla rajoitettua aina, mutta ei välttämättä saatu vastarintaa kokonaan loppumaan. Vanhemmilla tekijöillä oli ollut enemmän kaasusumuttimen ja teleskoopipatukan käyttöä. Tavallista vinyylipatukkaa ei ollut käyttänyt kukaan. Kaasusumuttimen osalta suurin osa käytöistä oli antanut toivotun vaikutuksen, joka oli vastarinnan loppuminen. Yhdessä tapauksessa kaasusumutin oli vikaantunut, eikä sen jälkeen toiminut enää.

Suurimman osan kohdalla jossain vaiheessa oli turvaututtu muihin kuin mittariliikkeisiin. Syinä tähän olivat asiakkaan vastarinnan voimakkuus tai tilanteen yllätyksellisyys. Kaikki jotka olivat käyttäneet muita kuin mittariliikkeitä, totesivat että kovan vastarinnan kohdalla tekniikoiden suoritusvarmuus kärsii eivätkä ne ole olleet riittävän tehokkaita vastarinnan murtamiseen. Ainoastaan pisimpään alalla työskennellyt henkilö ei säännöllisesti käyttänyt mittariliikkeitä vaan muualta kamppailulajeista opittuja tekniikoita. Hän oli myös aina jolla oli kamppailutaustaa säännöllisesti pidempi aika muihin verrattuna. Takakuristus oli myös tekniikka, jota vanhemmat olivat käyttäneet useasti onnistuneesti. Nuoremmat eivät olleet tehneet sitä kertaakaan. Sormista kiinni pitäminen taluttaessa oli ollut kahdella käytössä, yhdellä vanhemmalla ja yhdellä nuoremmalla.

Yli viisi vuotta työskenneillä oli selvästi enemmän hätävarjelutilanteeseen joutumista verrattuna nuorempiin. Kukaan nuoremmista ei ollut joutunut itse oikeudettoman hyökkäyksen kohteeksi. Ainoastaan yhdellä nuoremmista oli hätävarjelua käytetty tappelun erottamisessa, jossa oli käytetty etäisyystekniikkaa. Vanhemmilla kaikilla oli ollut itseä kohti jokin laiton hyökkäys. Hyökkäykset olivat olleet joko lyömistä tai astalolla uhkaamista. Yhdellä välineenä oli ollut ruisku, toisella kirves. Yhdellä oli joitain kymmeniä kertoja päällekkarkauksia. Astaloa vastaan oli käytetty joko kaasusumutinta tai teleskoopipatukkaa. Lyömistä ja potkimista kohtaan oli suojaututtu tai väistetty. Kaikki hätävarjelutilanteet olivat päättyneet asiakkaan kiinniottoon ja raudoitukseen.

Jokaisen kohdalla voimankäytön koulutuksen määrä oli ollut riittävä omiin kokemuksiin nähden. Toistuva teema oli kuitenkin se, että kaikkia harjoituksia tulisi olla lisää. Kaikkien kursien pituudet tulisi tuplata ja voimankäytön kertauksia pitäisi olla joko useampana päivänä vuodessa tai merkittävästi pidempi aika. Toinen teema oli tekemällä oppiminen. Lähes kaikki sanoivat että mikäli tekniikoita käyttää säännöllisesti, niiden suoritusvarmuus kasvaa. Kaikki työskentelivät kohteissa missä voimankäyttöä tulee useamman kerran vuodessa, ja se koettiin riittäväksi määräksi taidon ylläpitämiseen. Yhtenä toiveena oli myös elävämpää harjoittelua kursseille. Nyt tekniikoita harjoiteltiin pääosin vastustamattomaan asiakkaaseen, joka oikeassa tilanteessa käyttäytyy eri tavalla mitä harjoituksissa.

5 Johtopäätökset

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää järjestyksenvalvojen ja vartijoiden kokemuksia voimankäytön toimivuudesta. Näiden haastatteluiden perusteella kaikilla haastateltavilla oli mielipide siitä, että voimankäytön koulutusten määrä ja tekniikka valikoima riittää siihen, että perusteet pystyy suorittamaan onnistuneesti. Yksi suurimmista eroista oli pidempään alalla olleiden ja nuorempien erot muiden tekniikoiden käytöstä. Voimankäytön kulttuuri on muuttunut vuosien aikana pehmeämpään suuntaan. Samoin voimankäytön koulutusten sisältö. Vuonna 2017 tekniikoiden valikoima muuttui, suurimpana näihin tulivat uudet maahanviennit (POL 2017). Aikaisemmin oli käytössä yksin tehtävissä maahanvienneissä vain käsivarsikaato ja vartalokaato. Vartalokaato todettiin onnistuneeksi tekniikaksi maahan saamiseksi. Käsivarsikaato taas oli tekniikka, jota oltiin kokeiltu mutta siitä ei oltu saatu yhtään onnistumista. Nykyään nämä tekniikat ovat osana voimankäytön lisäkoulutusta. Haastateltavissa tosin ei lisävoimankäytön kurssia ollut käynyt yksikään alle viisi vuotta alalla toiminut. Nykyään lisävoimankäytössä olevia tekniikoita oli pääosin käytetty ainoastaan vanhempien tekijöiden kohdalla.

Vastarinnan voimakkuus oli toistuva teema näissä tekniikoissa, joissa mittariliikkeet eivät toimi. Toki ymmärrettävää on että hyvin lyhyellä tuntimäärällä ei voida päästä kovinkaan hyviin suorituksiin, mikäli suorittaja ei ole motorisesti hyvinkin lahjakas. Käytännössä näissä tilanteissa aina lähdettiin joko improvisoimaan tai tehtiin jotain muuta mitä oltiin opittu jossain muualla. Kaikkien mielipide oli se, että koulutuksiin halutaan lisää aikaa. Sisältöön ainoat toiveet liittyivät maassa kontrolloimiseen, mihin virallinen koulutus antaa hyvinkin vähän vaihtoehtoja. Maahanvienneissä pääosin onnistutaan ja suurimmat ongelmat muodostuvat maassa.

Tämän työn suurin ongelma oli sen pieni koko. Näin pienellä haastattelumäärällä ei saatu kattavaa käsitystä voimankäytön nykytilanteesta. Vaikka henkilöiden taustat olivat erilaiset, ei niistä muodostunut suuria eroavaisuuksia. Oman kokemukseni mukaan paljon kauemmin alalla olleet suorittavat hyvin vaihtelevalla tasolla muitakin tekniikoita kuin mittariliikkeitä. Mikä oli havaittavissa pisimpään alalla olleen tekijän vastauksissa. Jos aihetta halutaan tutki jatkossa lisää, kannattaa se suorittaa vielä suuremmalla osallistujamäärällä. Vaikka kyseessä olikin laadullinen tutkimus, se ei omasta mielestäni antanut riittävästi vastauksia laajempaan kartoitukseen. Työ oli myös rajattu vain kauppakeskuksiin, missä toimintaympäristö on hyvin erilainen mitä esimerkiksi julkisessa liikenteessä tai paikallisvartioinnin kohteissa. Kokonaisvaltaisemman tuloksen saamiseksi tulisi haastateltavia olla kymmeniä ja he pitäisi olla hyvin erilaisista kohteista. Objektivisemman työn tekemisen suhteen järkevämpi datan keräystapa olisi tarkastella kamera tallenteilta tilanteita. Niissä muodostuu ongelmaksi se, että kameralähtöiset tallentimet lasketaan henkilörekisteriksi ja henkilörekisterin tarkastusoikeus on lakiteknisesti hieman haastava tällaisen työn toteuttamiseen.

Lähteet

Painetut

Vartijan ja järjestyksenvalvojan voimankäyttökoulutukset POL-2017-1340. Viitattu 2.4.2023.

Gustafsberg, H., Holmavuo, H. 2019. Karhuryhmä. Helsinki: Otava.

Current, A. 2021 Voimaharjoittelun anatomia. Docendo Oy. Viitattu 13.6.2023

Sähköiset

Bertilsson J, Niehorster DC, Fredriksson PJ, Dahl M, Granér S, Fredriksson O, Mårtensson MJ, Magnusson M, Fransson P-A and Nyström M. 2019. Stress Levels Escalate When Repeatedly Performing Tasks Involving Threats. Viitattu 2.5.2023.

<https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2019.01562/full>

Harvard Health Publishing. 2020. Understanding the stress response. Viitattu 5.5.2023

<https://www.health.harvard.edu/staying-healthy/understanding-the-stress-response#app>

Innostu Liikkumaan. Motoriset taidot - mitä ne ovat? Viitattu 2.5.2023.

<https://innostunliikkumaan.fi/motoriset-taidot-arjessa-ja-niiden-oppimiseen-vaikuttavat-tekiijat/motoristen-taitojen-oppimiseen-vaikuttavat-tekiijat/>

Kalaja S. 2018. Motorinen oppiminen . mihin taidon oppiminen perustuu? Viitattu 2.5.2023.

<https://omt.org/09-10-2018-artikkelipoiminta-motorinen-oppiminen-mihin-taidon-oppiminen-perustuu/>

Kokoontumislaki 520/1999. Viitattu 3.4.2023.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990530>

Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista 1085/2015. Viitattu 4.4.2023.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20151085>

Muotio, L. 2022. Teemahaastattelu tutkimusmenetelmänä. Viitattu 2.5.2023

<http://www.muotoilu.info/index.php/tutkiva-muotoilu/menetelmat/teemahaastattelu-tutkimusmenetelmana/>

Leinonen, R. 2018. Sisällönanalyysi. Viitattu 2.5.2023.

<https://spoken.fi/sisallonanalyysi/>

Paasonen, J. Vartijan voimankäytön sääntely. 2021. Viitattu 3.4.2023.

<https://jyripaasonen.fi/tag/vastarinta/>

Pakkokeinolaki 806/2011. Viitattu 5.3.2023.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110806>

Rikoslaki 39/1889. Viitattu 4.4.2023.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001>

VA health Care. 2013. The stress response and how it can affect you. Viitattu 5.5.2023.

https://www.mirecc.va.gov/cih-visn2/Documents/Patient_Education_Handouts/Stress_Response_and_How_It_Can_Affect_You_Version_3.pdf

Liitteet

Liite 1: Voimankäytön perusteet	21
Liite 2: Voimankäytön lisäkoulutus	22
Liite 3: Tekniikoiden kuvaukset	23
Liite 4: Haastattelun kysymykset	26

Liite 1: Voimankäytön perusteet

Yleisimmät hätävarjelutekniikat (irtaantumisia eri otteista sekä lyönneiltä suojautumista)	Voimankäyttövälineiden käyttö: Käsirautojen ja patukan käytön
Henkilön kuljettaminen	Kohtaaminen
Kiinnimeno	Hallinta käsistä
Vahvennettu hallintaote	Käden vienti selän taakse
Hallinta seinää vasten	Turvallisuustarkastus
Etäisyys työntämällä	

Liite 2: Voimankäytön lisäkoulutus

Käsien hallinta	Ristiote edestä
Hallinta takaa	Ristiote takaa
Nyppääminen	Hallinta käsistä maassa
Käden vieminen selän taakse maassa	Hallinta käsivarren etupuolelta
Jalkojen hallinta maassa	Käsiraudat maassa
Turvallisuustarkastus maassa	Raudoitetun nostaminen maasta
Parikaato taakse	Kääntäminen maassa
Parinosto	Sidontaotteet sivulta ja niskalenkki
Olkalukko	Rannelukko
Kyynärlukko	Käsivarsikaato
Maahanvienti olkalukolla /Vartalokaato	Pään hallinta pystyssä ja maassa
Pään hallinta maassa sivulla 1 ja 2	Hätävarjelutilanteet: kuristaminen, pään ja ylävartalon suojaaminen, etäisyys työntämällä pään alueelle sekä kuristuksen estäminen edestä ja takaa

Liite 3: Tekniikoiden kuvaukset

Nyppääminen	Nyppäämisellä tarkoitetaan kohdehenkilön ohittamista. Käytännössä kohdehenkilön kädestä pidetään kiinni seisoen etupuolella. Käsi työnnetään suorittajan ja kohdehenkilön välistä, samalla kääntäen kohdehenkilöä. Lopputulemana päästään kohdehenkilön taakse.
Turvallisuustarkastus	Turvallisuustarkastuksessa tarkistetaan kohdehenkilön kantamukset, vaatteet sekä ihon ja vaatteiden välinen alue. Tarkoituksena on saada otettua pois kiinnioton mahdollisesti vaarantavat esineet ja aineet.
Parikaato taakse	Parikaadossa suorittajat ovat kiinni kohdehenkilön käsissä niin, että he seisovat vastakkain kohdehenkilöön nähden. Samanaikaisesti suorittajat laittavat kohdehenkilön taakse toisen jalan ja ylävartalolla työntävät kohdehenkilöä taaksepäin. Näin kohdehenkilön tasapaino katoaa ja hän laskeutuu selälleen, suorittajien edelleen pitäen käsistä kiinni.
Kääntäminen maassa	Esimerkiksi parikaadon lopputulemana on kohdehenkilö selällään ja tavoite on saada hänet mahalleen käsirautojen käyttöä varten. Toinen suorittajista pitää kättä maata vasten, kun toinen astuu kohdehenkilön yli, samalla vetäen kädestä. Nyt kohdehenkilö kääntyy vedon seurauksena vatsalleen. Tämän jälkeen molemmat kädet tuodaan selän taakse raudoitusta varten.
Olkalukko	Olkalukossa nostetaan käsivartta tai kättä kohti päätä niin, että se muodostaa painetta olkaniveleen.
Kynärlukko	Kynärlukossa asiakkaan kättä nostetaan talutusotteessa niin, että hänen kyynärpään taivutus suunta on ylöspäin. Kynärpästä nostamalla tuotetaan siihen kipua, kun käsi on saatu nivelen ääriasentoon suoraksi

Rannelukko	Talutusotteessa rannetta painetaan alaspäin kyynärvartta kohti, joka tuo ranteen sen ääriasentoon. Ääriasento tuottaa kipua, millä tavoitetaan vastarinnat lopettamista.
Käsivarsikaato	Talutusotteessa kumarrutaan eteenpäin niin että myös kohdehenkilö kumartuu eteenpäin. Kädestä painetaan alaspäin ja eteenpäin, samalla painaen kohdehenkilöä. Kohdehenkilö joutuu paineen alla menemään vatsalleen.
Kuristaminen	Hätävarjelutekniikkana suorittajan käsi asetetaan kohdehenkilön kaulalle niin että hauis ja kyynärvarsi ovat kaulan sivuilla, valtimoiden päällä. Kättä puristetaan yhteen niin että hetkellisesti estetään verenkierto aivoihin. Tällä saavutetaan kohdehenkilön hetkellinen tajunnan menetys.
Pään ja ylävartalon suojaaminen	Tuodaan molemmat kädet pään suojaksi niin, että kohdehenkilön lyödessä osumat eivät pääse osumaan päähän tai ylävartaloon. Kädet ovat joko kyynärpäät eteenpäin tai alaspäin, samalla niiden ollessa pään ympärillä suojaamassa.
Etäisyys työntämällä pään alueelle	Kahdella kädellä työnnetään kohdehenkilöä ylävartalosta kauemmas. Tällä saavutetaan etäisyyttä aggressiiviseen kohdehenkilöön.
Kuristuksen estäminen edestä ja takaa	Kohdehenkilön kuristaessa edestä, otetaan hänestä molemmista ranteista kiinni ja vartaloa kääntämällä vedetään kädet pois kaulalta. Takakuristuksessa otetaan kuristavasta kädestä kiinni ja astutaan kuristavan käden suuntaan käden alta pois. Molemmissa tekniikoissa tavoite on päästä irti kuristavasta kädestä.
Ristiote edestä	Ristiote edestä on maahanvienti, jossa epäillyn pää ja käsi otetaan suorittajan kainaloon etupuolelta. Tämän jälkeen

	omalla painolla painetaan epäiltyä alaspäin, samalla kun kävellään taaksepäin. Lopputuloksessa asiakas on vatsallaan maassa ja suorittaja hänen päällään.
Ristiote takaa	Ristiotteessa takaa suorittaja seisoo epäillyn takana. Toinen käsi tulee epäillyn kainalosta ja toinen vastakkaisen hartian päältä toisiinsa kiinni. Omalla lantiolla horjutetaan epäillyn lantiota eteenpäin rikkoen tasapainoa. Tämän jälkeen asiakas painetaan maahan. Lopputulemana epäilty istuu ja suorittaja on kyykyssä.
Voimankäyttövälineet	LYTP määrittää neljä voimankäyttövälinettä järjestyksenvalvojille sekä vartijoille. Ne ovat käsiraudat, patukka, teleskooppipatukka ja kaasusumutin. Onnistuminen voimankäyttövälineillä määritellään niin että vastapuolen toimenpiteen vastustaminen tulee loppua käytön jälkeen.

Liite 4: Haastattelun kysymykset

Taustat	
Kauanko olet työskennellyt turvallisuus- alalla?	Mitä koulutuksia olet käynyt turvallisuus- alaan liittyen?
Harrastatko jotain kamppailulajia tai muuta työtä tukevaa harrastusta? Mitä?	

Voimankäyttötilanteet	
Voimankäyttötilanteiden määrä?	Mistä voimankäyttötilanteet ovat johtuneet?
Oletko käyttänyt mittariliikkeitä? Mitä tekniikoita olet käyttänyt?	Miten mittariliikkeet ovat toimineet?
Oletko tehnyt paritekniikoita? Miten ne toi- mivat?	Oletko käyttänyt voimankäyttövälineitä? Mi- ten ne ovat onnistuneet?
Oletko käyttänyt jotain muita tekniikoita kun mittariliikkeitä? Miten ne ovat onnistu- neet?	Miksi käytit niitä etkä mittariliikkeitä?

Oikeuttamisperusteet	
Oletko joutunut käyttämään hätävarjelua it- sesi tai toisen terveyden puolustamiseksi? Millainen oikeudeton hyökkäys on ollut?	Mitä tekniikoita käytit hätävarjelutilan- teessa?

Kehittämis ehdotukset	
Onko voimankäytön koulutusten määrä ollut omasta mielestäsi riittävä mittariliikkeiden suorittamiseksi onnistuneesti?	Miten kehittäisit voimankäyttökoulutuksia?